

STORY OF LINEN

/Príbeh ľanu

Vladimíra Voltner
Maťaše

1.

Ako projekt
inšpirovala
prastarká
z Babinej

2.

Ako navrhnuť
nástroje na
opracovanie ľanu
pre dnešnú dobu

3.

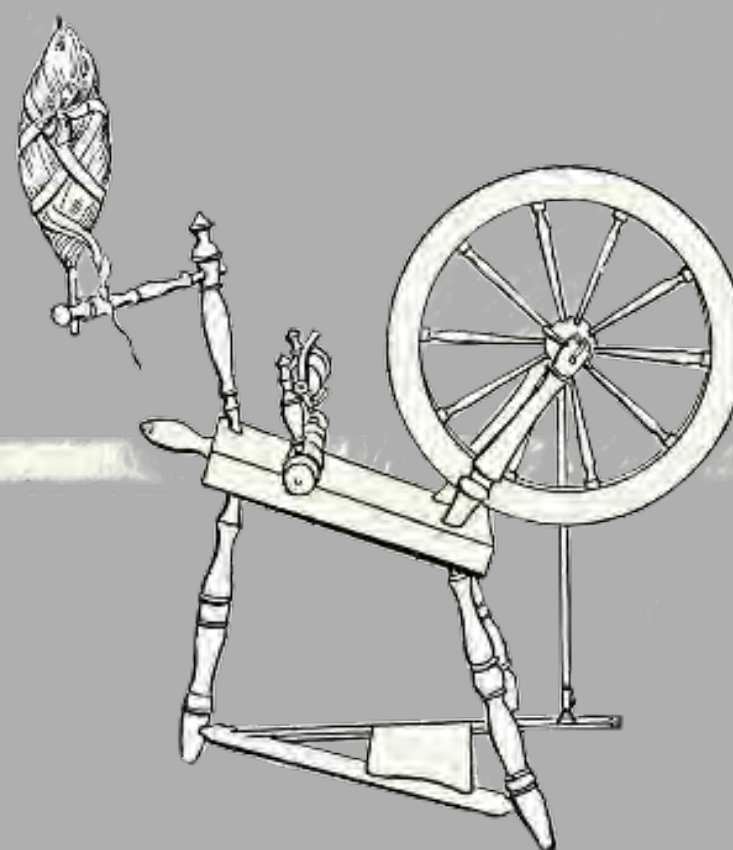
Ako si vyskúšať
spracovanie ľanu
v domácom
prostredí

01

Inšpirácia projektu

Prastarká - Mária Balážová

INŠPIRÁCIA

Uvedomenie si hodnoty oblečenia skrz hodnotu práce

Učme sa z minulosti

a tvorme pre budúcnosť

NÁSTROJE NA OPRACOVANIE ĽANU A KOMUNITA

02

Nástroje na opracovanie ľanu a komunita

BABINÁ LINEN FESTIVAL

24.8.2024

Ľan priadny

ABY SME MOHLI UKÁZAŤ ĽUĎOM
AKO SA ĽAN SPRACUJE, NAJPRV
HO POTREBUJEME VYPESTOVAŤ

MALI BY STE ZÁUJEM O SEMIENKA ĽANU? NA KONCI
PREZENTÁCIE VÁM ICH RADA ROZDÁM

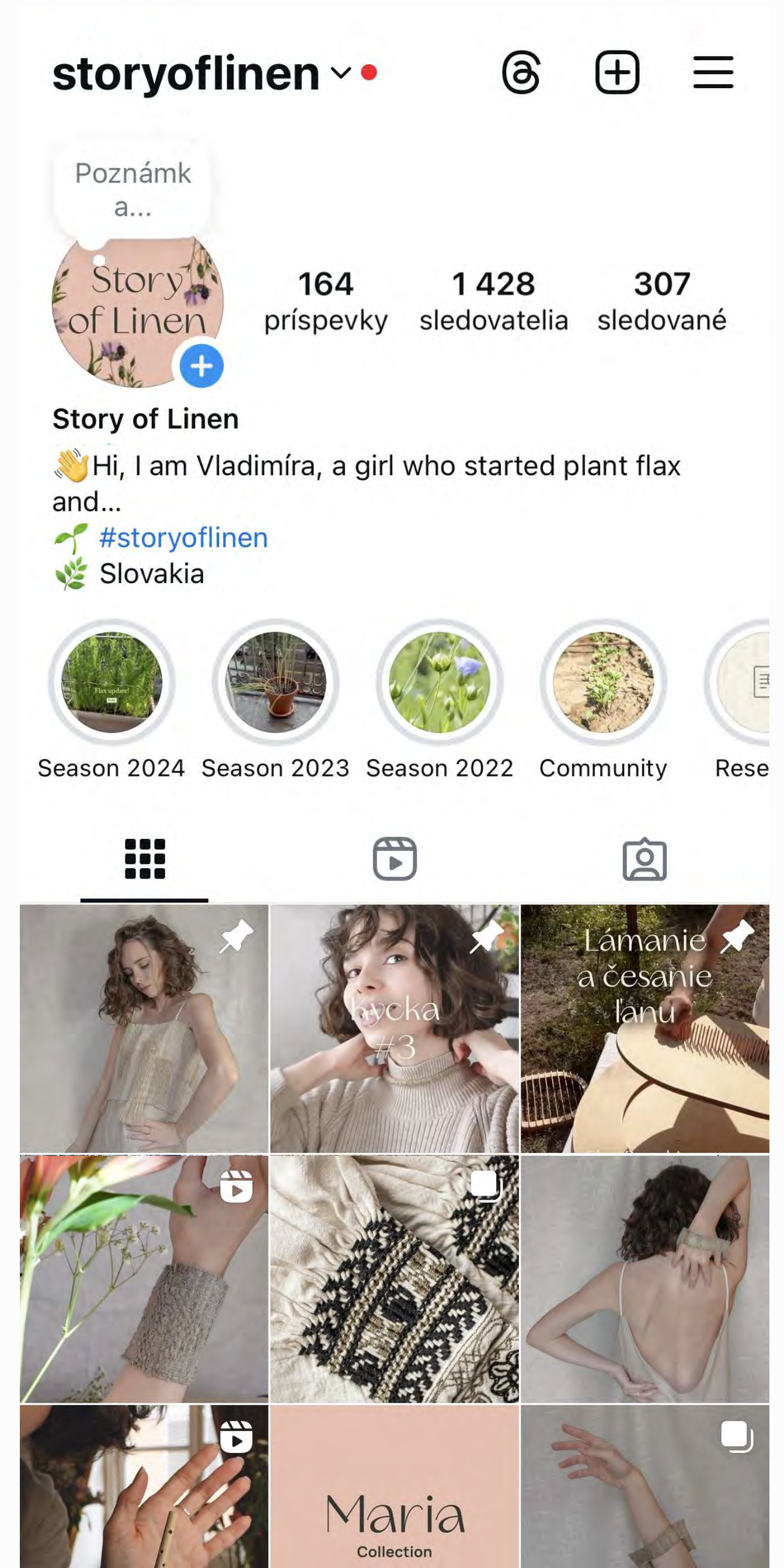
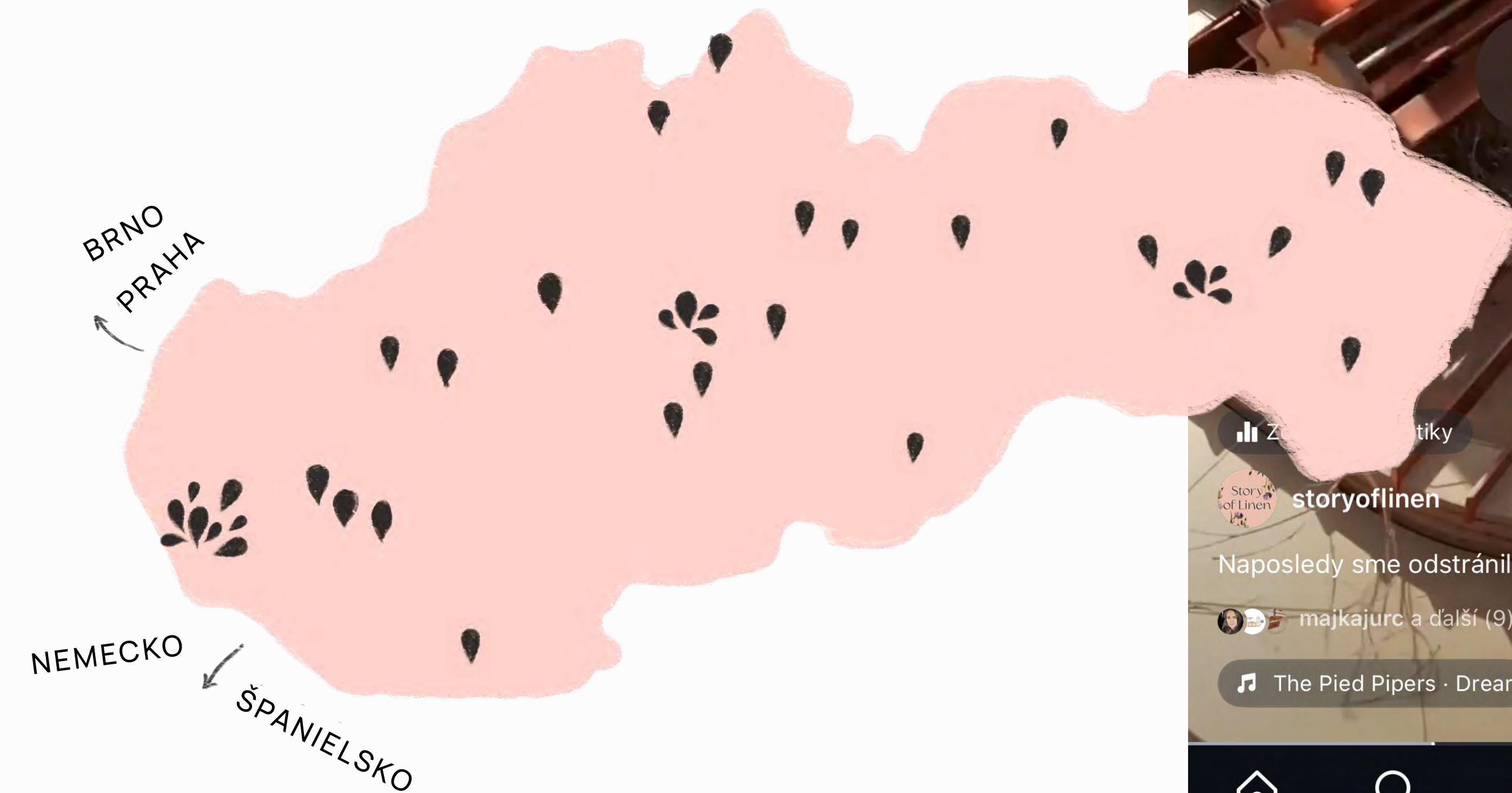
Sociálne siete

@storyoflinen

VYTVÁRANIE KOMUNITY

PREZENTÁCIA CELÉHO PROCESU

POSIELANIE SEMIENOK ĽANU

NÁSTROJE NA OPRACOVANIE ĽANU A KOMUNITA

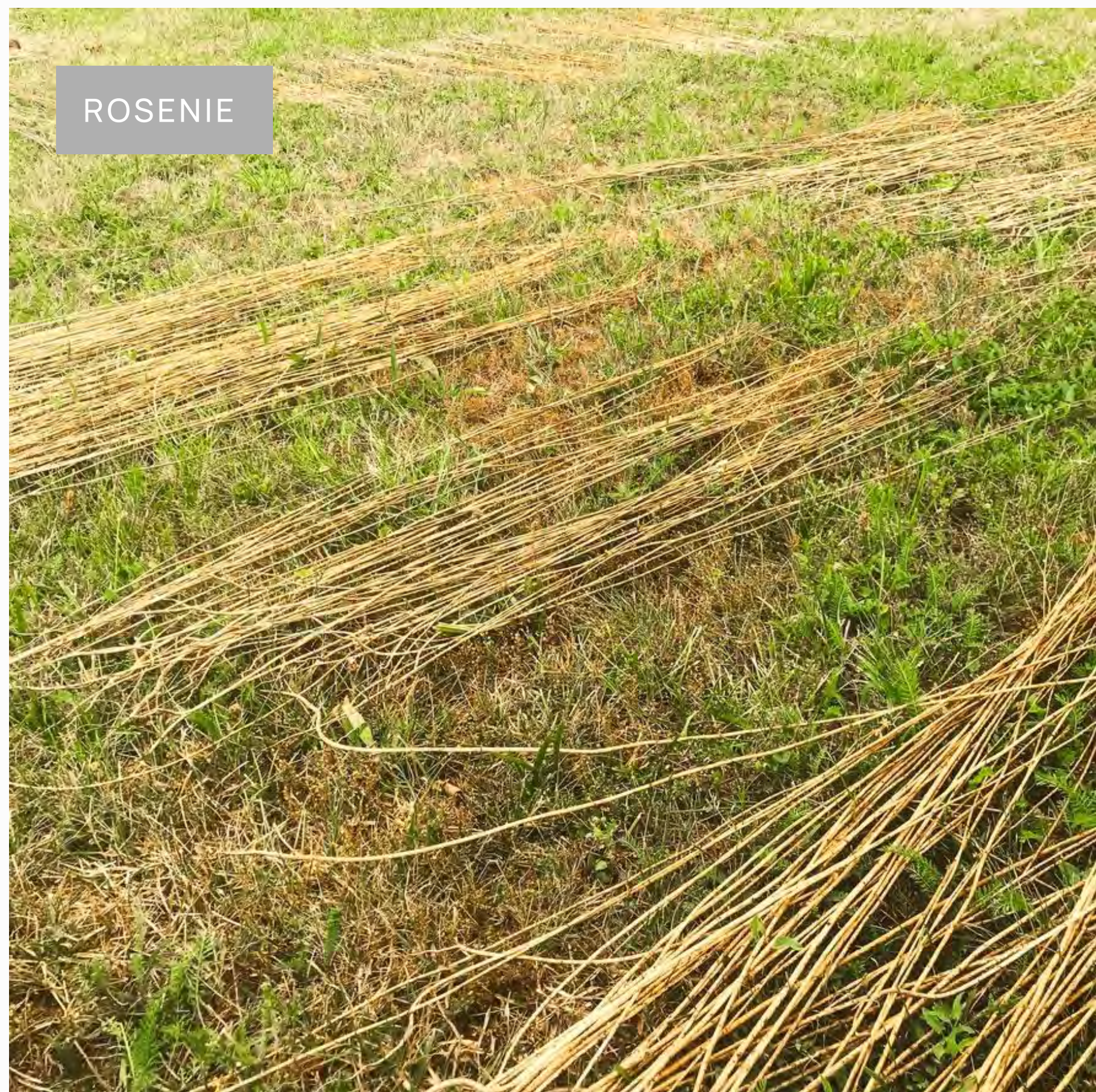
Odsemeňovanie

Rosenie/Máčanie

Lámanie

Vytieranie

Česanie

Odsemeňovanie

Rosenie/Máčanie

Lámanie

Vytieranie

Česanie

Odsemeňovanie

Rosenie/Máčanie

Lámanie

Vytieranie

Česanie

Odsemeňovanie

Rosenie/Máčanie

Lámanie

Vytieranie

Česanie

vytieranie

NÁSTROJE NA OPRACOVANIE ĽANU A KOMUNITA

Odsemeňovanie

Rosenie/Máčanie

Lámanie

Vytieranie

Česanie

Učenie sa priasť

S POMOCOU MONIKY A JEJ
MAMINY JASENSKÝCH

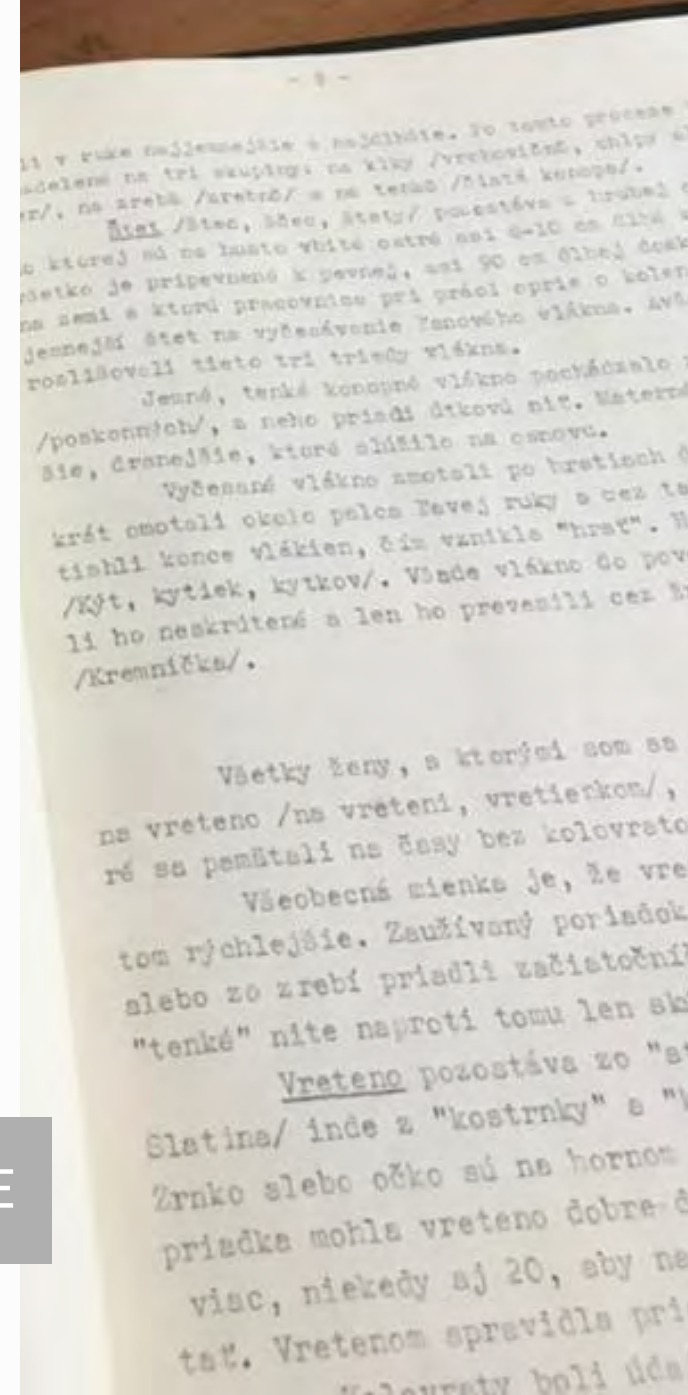
BABINÁ

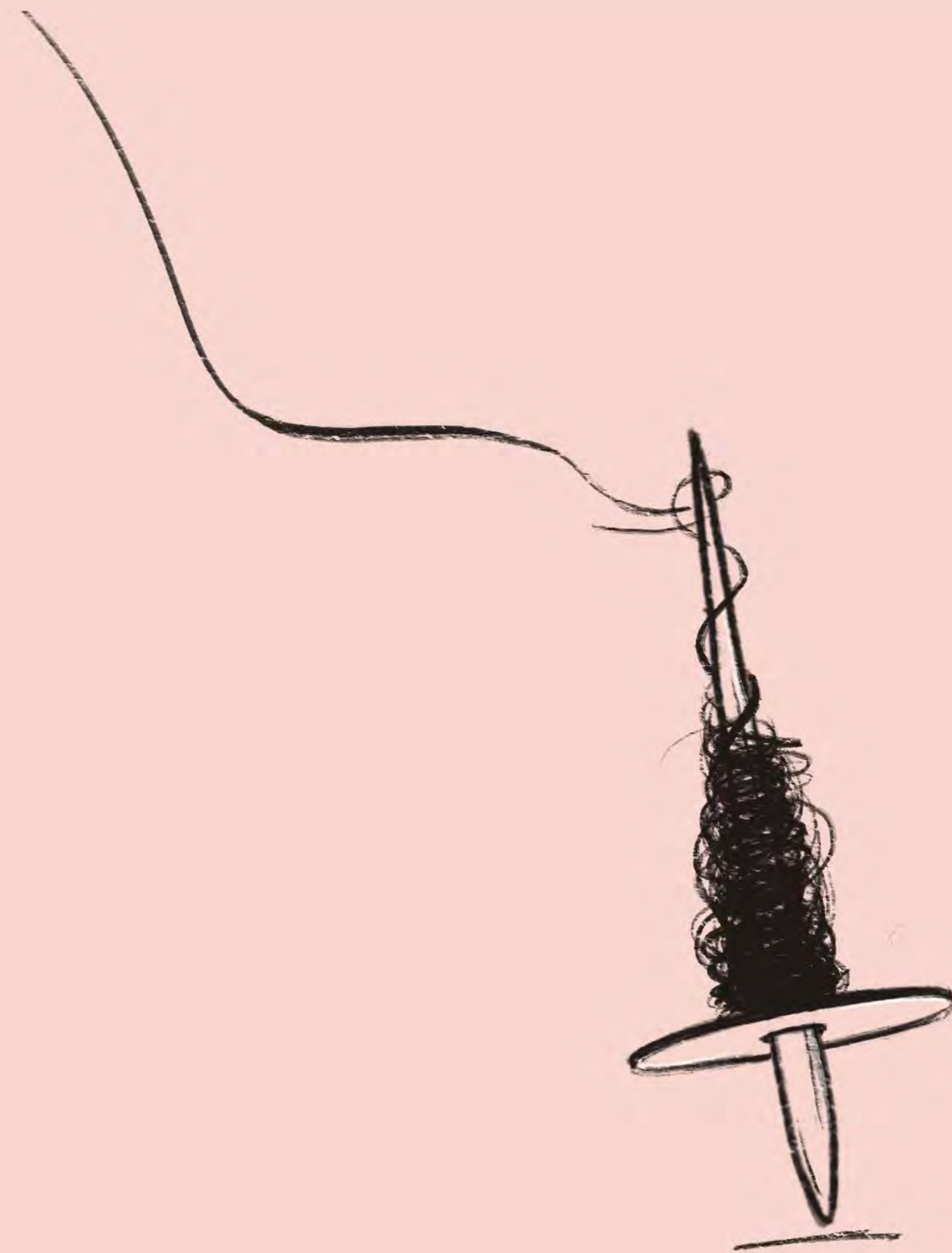
HĽBKOVÝ REŠERŠ

PRADENIE NA INTERNÁTE

Vretienko vs Kolovrátok

LINA, VRETENO
POHÁŇANÉ NOHOU

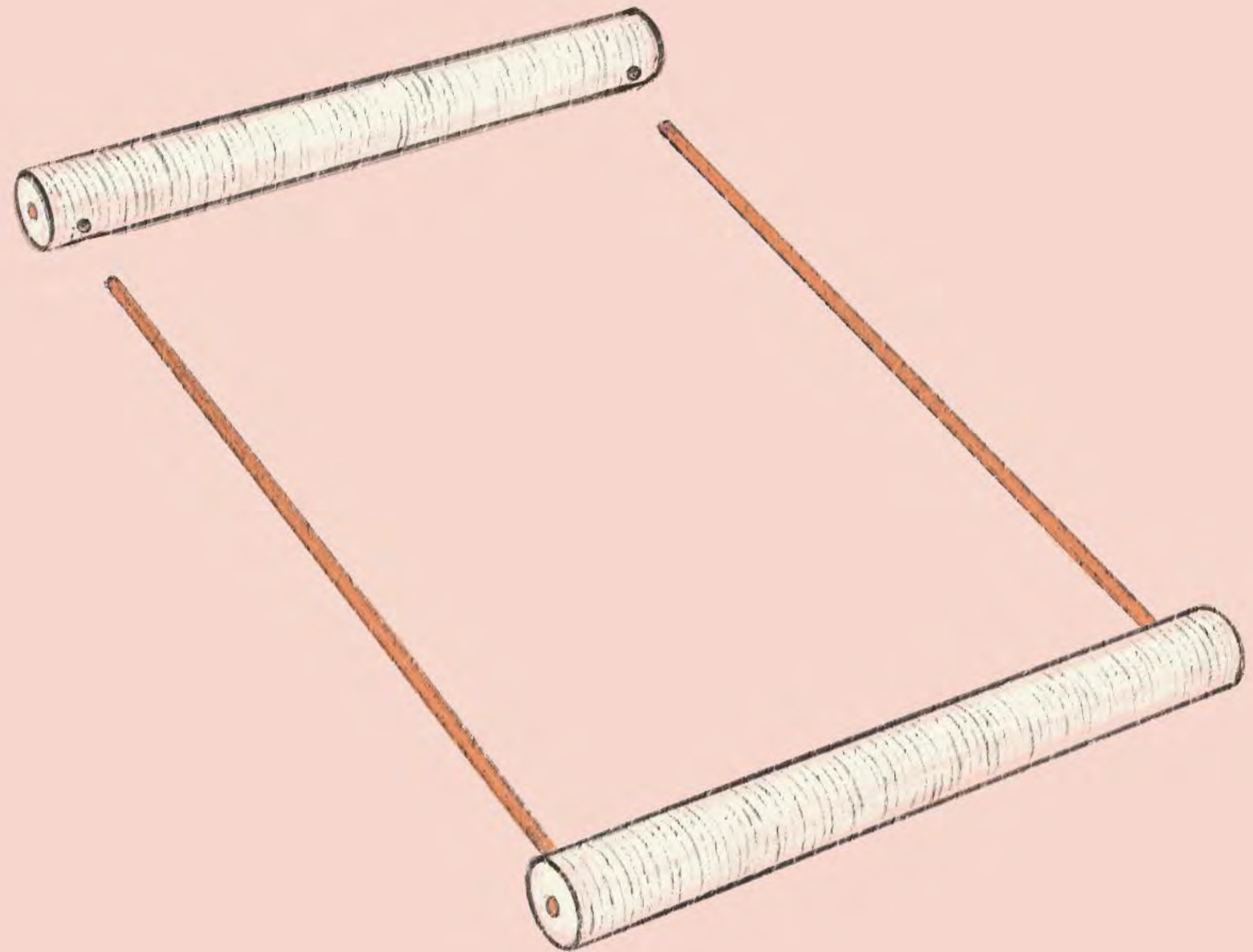
Pradenie

Tkanie

Odev

MINI KROSIENKA

Pradenie

Tkanie

Odev

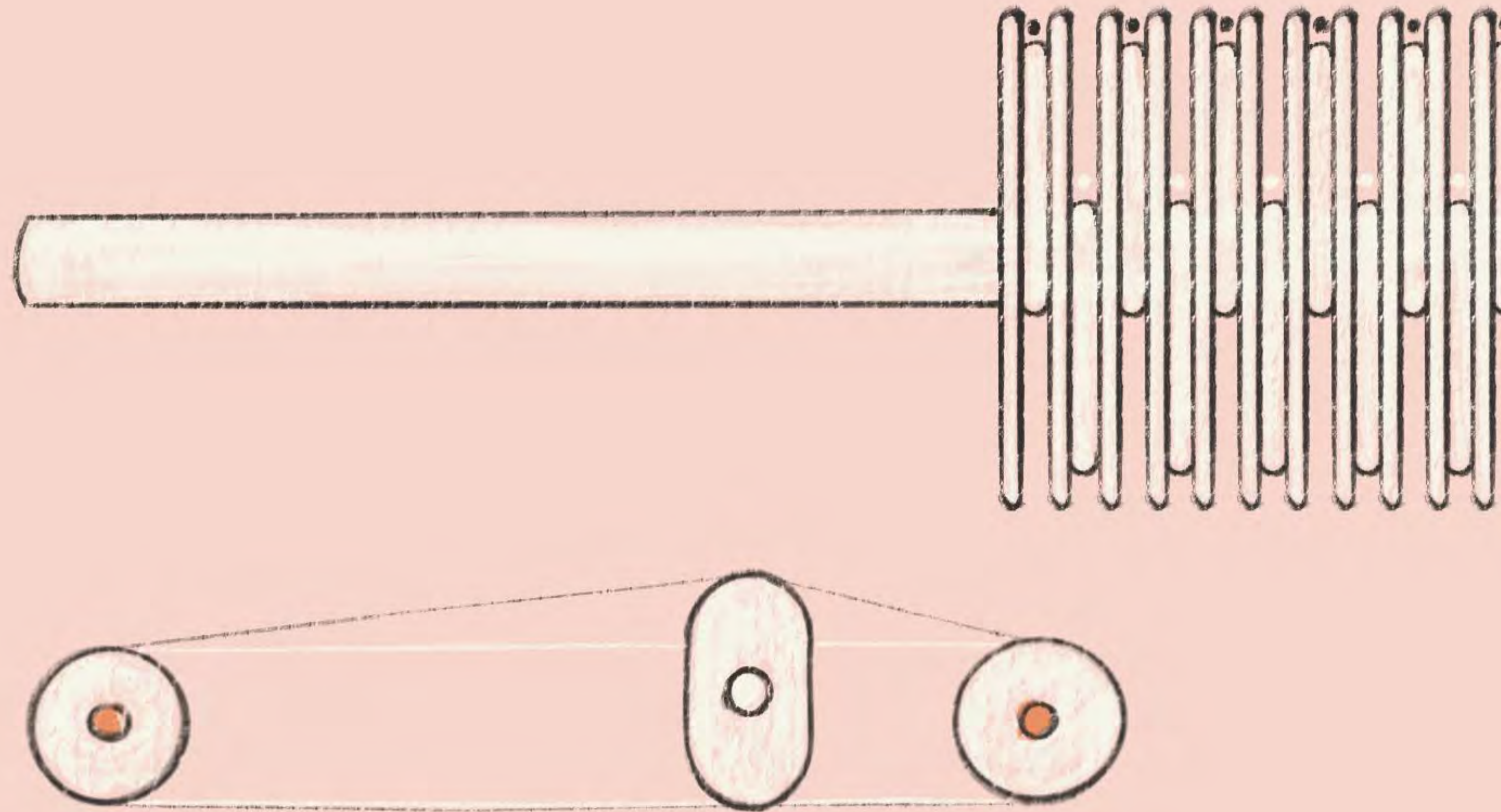

MINI KROSIENKA

Pradenie

Tkanie

Odev

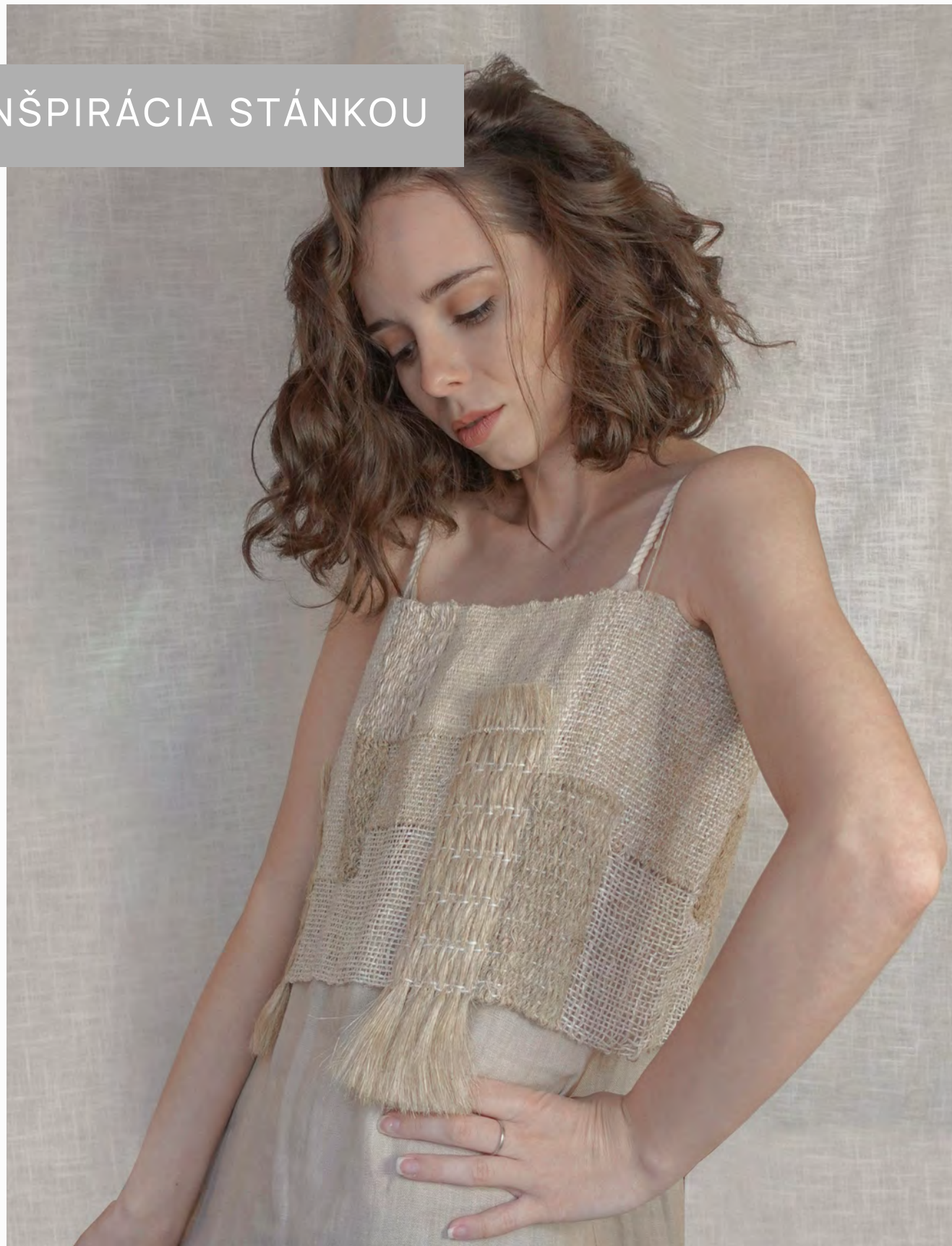

Pradenie

Tkanie

Odev

INŠPIRÁCIA STÁNKOU

76 hodín

6h - extrahovanie ľanu

40h - pradenie

30h - tkanie

+ 3 mesiace rastu ľanu

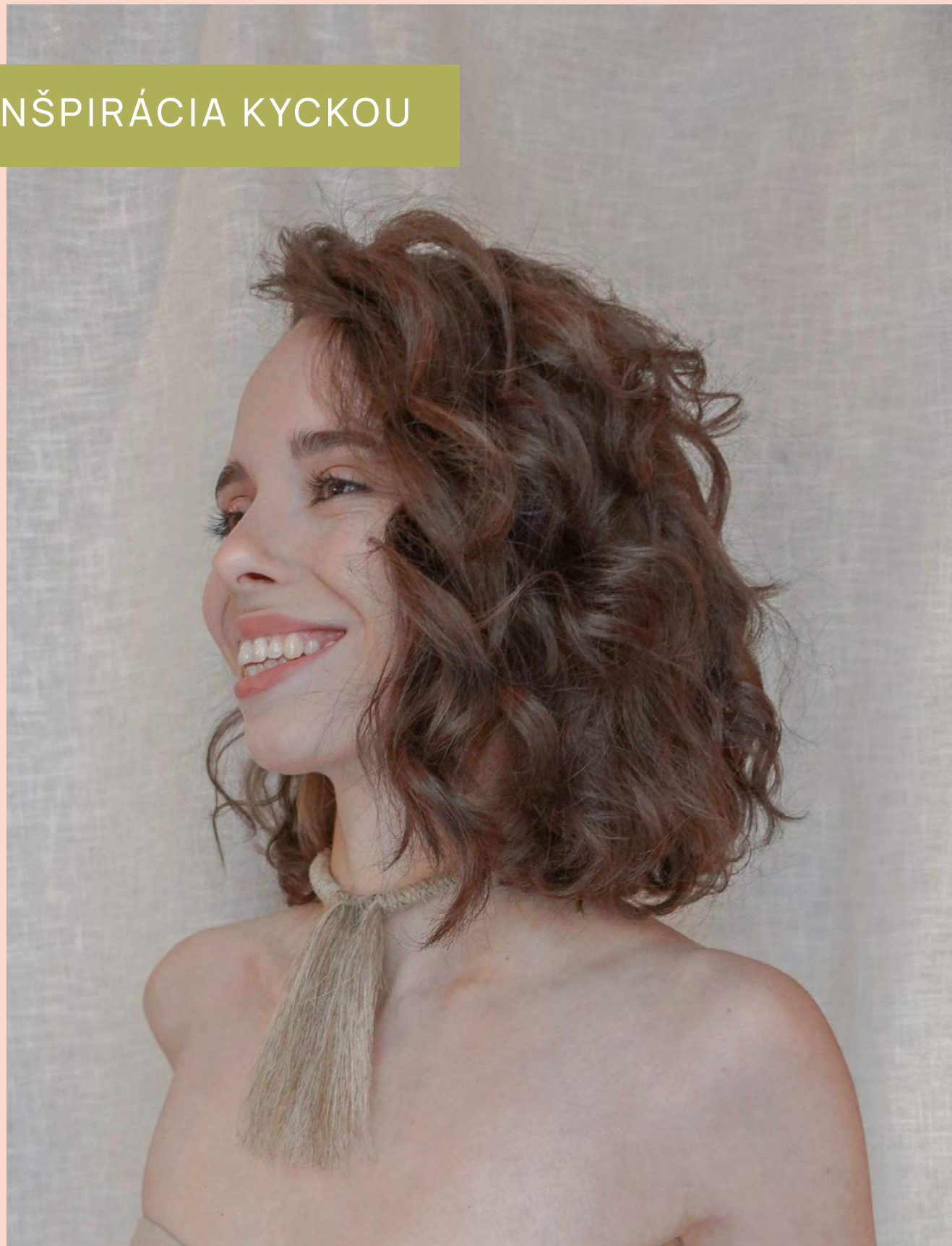
Pradenie

Tkanie

Odev

INŠPIRÁCIA KYCKOU

NÁSTROJ NA TKANIE

Pradenie

Tkanie

Odev

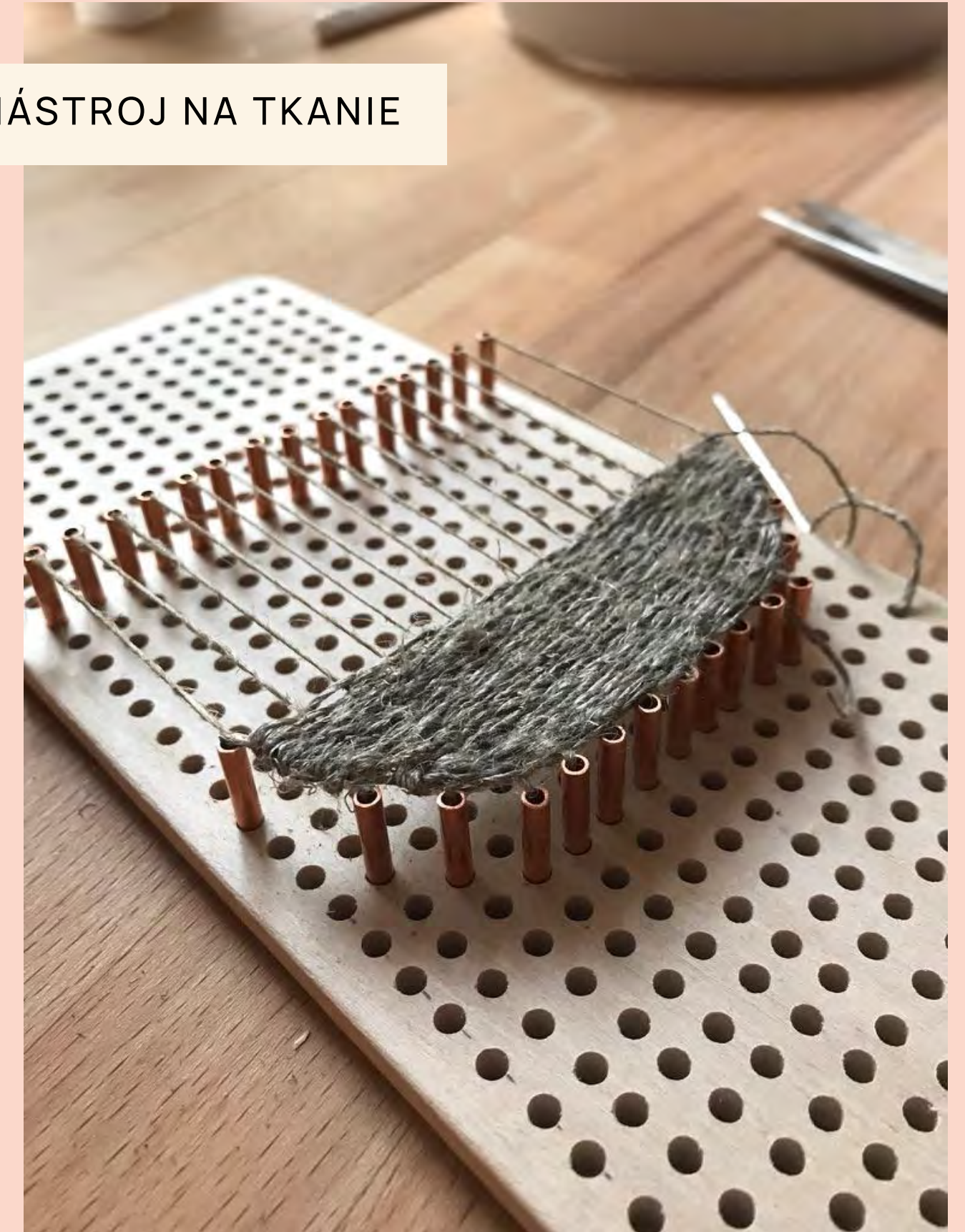
INŠPIRÁCIA VRECKOM

INŠPIRÁCIA KOŠEĽOU

NÁSTROJ NA TKANIE

Pradenie

Tkanie

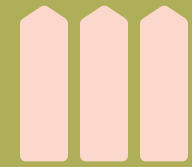
Odev

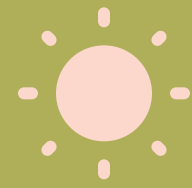
03

Ako si vyskúšať
spracovanie ľanu
v domácom
prostredí

Ideálne Podmienky pestovania

záhrada

množstvo slnka

piesočno-hlinitá
hlinito-piesočnatá
hlinitá

pH 6-7

žiadne pesticídy

žiadne hnojivo

žiadne umelé zavlažovanie

Nič vás neobmedzuje
v tom, aby ste si
pestovanie ľanu
vyskúšali aj vy

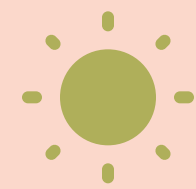
Balkónové Podmienky pestovania

záhrada

kvetináč

množstvo slnka

piesočno-hlinitá
hlinito-piesočnatá
hlinitá

pH 6-7

žiadne pesticídy

žiadne hnojivo

žiadno umelé zavlažovanie

100 cm

slnečné stanovisko

podporiť stabilitu

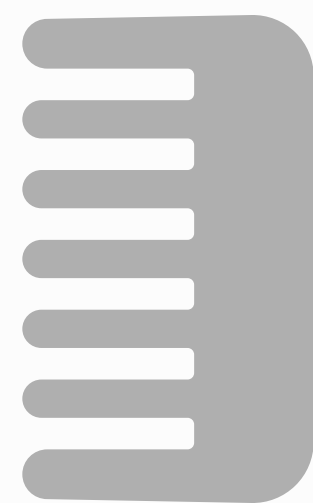
40 cm výška

Radšej 1 veľký ako
viacero malých
kvetináčov

Čo ak chceme spracovať látku?

L'an je možné
opracovať
aj v obývačke

Ďakujem za pozornosť

Chceli by ste
si sami vyskúšať
pestovanie ľanu?

Q&A

Spýtajte sa na čokol'vek

Prezentácia text ÚĽUV

1.

Dobrý deň, ďakujem za pozvanie od ÚĽUV-u na podujatie TRADIČNÉ VLÁKNA PRE SÚČASNÝ SVET. Volám sa Vladimíra Voltner Maťaše a v nasledujúcich minútach by som vám rada rozpovedala môj osobný Príbeh ľanu.

2.

Poviem vám o tom ako projekt inšpirovala moja prastará mama z Babinej, ako z idey vznikla diplomová práca s nástrojmi na opracovanie ľanu a na záver sa vás budem snažiť navradiť na pestovanie ľanu aj na vašom balkóne.

3.

Tak rovno začnime! Už je to viac ako 6 rokov čo vznikol samotný nápad pre projekt Story of Linen. Sedela som v mojom rodnom dome v Babinej, na Strednom Slovensku, v kuchyni u mojej starkej, ktorá práve utierala riad. Ľanovými utierkami. Vyrobenými mojom prastarkou Máriou Balážovou.

4.

Ľan na utierky si sama vypestovala, spracovala, upriadla, utkala. Videli sme celý proces výroby. Poznali sme osobu ktorý ich vyhotovila. Preto sme si ich vážili aj po 50 rokoch. Čo môže byť viac transparentnejšie?

5.

Tento bod inšpirácie nastal v okamihu, kedy sa už na každom kroku v produktovom a odevnom dizajne spomínala udržateľnosť.

6.

A ja som si v tom momente uvedomila, že môžem nadviazať na odkaz z osobnej tradície a ukázať ho dnešnému svetu. Celé Slovensko je popretkávané tradíciou pestovania ľanu a konope. Na tom ako sa spracovanie ľanu tradične prezentuje v rámci skanzemov nie je nič zlé, ale máme ohromnú silu ťažiť z minulosti a pretaviť ju do iného myslenia, ktoré ovplyvní budúce generácie.

7.

Preto som ideu uplatnila a začala som pracovať na svojej vtedy diplomovej práci Príbeh ľanu, alebo Story of Linen. Rozhodla som sa napodobniť kompletný proces opracovania ľanu od semienka po látku, s akým pracovala aj moja prastará mama. A pretože som študovala produktový dizajn, čo mohlo byť lepšie ako navrhnuť práve nástroje na opracovanie ľanu?

8.

Aby sme ale mohli niečo opracovať, musíme najprv ľan vypestovať. A ľan pred šiestimi rokmi nebolo vôbec jednoduché zohnať. Pretože ľan priadny nie je rovnaký ako ľan olejný, ktorý je voľne dostupný na predaj. Ľan sa mi ale v zahraničí podarilo v malých množstvách zohnať a mohla som začať s pestovaním.

9.

Diplomovovú prácu som si ale nechcela nechávať len pre študijnú knižnicu. Hneď od začiatku som zdieľala celý proces pestovania a následne spracovania ľanu. Po prvom roku pestovania, kedy som ľan namnožila som začala ponúkať pár gramov záujemcom. Práve aj z dôvodu, ktorý som pocítila ja, teda nemožnosť ľan priadny na pestovanie zohnať. Tak sa komunita postupne rozširovala a dnes ľan v malom pestuje viac ako 60 ľudí na Slovensku a v okolí.

10.

A následne som navrhla kompletnú sadu nástrojov na opracovanie ľanu, ktoré by som vám s názornými videami rada ukázala.

Pri produktoch som chcela aby boli zaujímavé pre dnešného človeka, aby sa inšpirovali našimi nástrojmi, ale využívala som rovnako prístupy z celého sveta a hlavne som chcela navrhnúť malé produkty, ktoré by si niekto s radosťou dal napríklad na stenu v obývačke.

11.

Prvým produktom na opracovanie je nástroj na odstraňovanie toboliek z ľanového stbla. V tobolkách sa nachádzajú ľanové semienka, ktoré sa dajú nasledujúci rok použiť na pestovanie.

12.

Nasledujúcim procesom je rosenie alebo máčanie ľanu na uvoľnenie ľanového vlákna. Tu sme produkt nepotrebovali.

13.

Po rosení sme prišli opäť k produktom. V jednej podstave som vymenila produkt na odsemenovanie za trlicu a mohla som ľan lámať.

14.

Následne sa ľan vytiera aby sa po lámaní vyrovnal.

15.

A bol pripravený na česanie. Opäť som len v rovnakej modulárnej podstave vymenila trlicu za nástroj na odsemeňovanie, na ktorý sa vložila štef a znásobila tak klince, ktoré fungujú úplne rovnako ako hrebeň. Ľan sa postupne vyčesal a vznikol nám krásny čistý ľan pripravený na pradenie.

16.

A pradenie, to vám poviem, bol pre mňa úplne nový svet. Všetky ostatné procesy som si vedela jednoducho vizualizovať a predstaviť, ale spôsob pradenia som sa musela naučiť úplne od začiatku.

17.

Za projektom je hĺbkový rešerš, ktorý sa nedá v krátkosti odprezentovať celý,

ale ako som spomenula, pradenie bolo pre mňa natoľko magické, že som nad produktom na pradenie musela dumieť dlhšie ako nad všetkým iným. Uvedomila som si veľmi skoro, že kolovrátko by bol asi príliš veľký oriešok na navrhnutie popri ďalších piatich nástrojoch, v rámci jedného roku, preto som vymyslela produkt úplne nový.

18.

Produkt medzi vretenom a kolovrátkom. Nazvala som ho Lina, vreteno roztáčané nohou. A presne to robí. Ide o veľké vreteno, ktoré sa roztáča nohou a tým pádom nám ostávajú obe ruky voľné na podávanie si ľanu z praslice. Použitie ukážem o chvíľku vo videu.

19.

Pradienko máme upradené a už z neho môžeme konečne robiť finálne produkty a tkať! Ako nástroj na tkanie som navrhla malé stolové krosná, na ktoré sa osnova obvíja, čo výrazne šetrí čas.

20.

Brdo slúži klasicky na výmenu hornej a dolnej nite osnovy a taktiež na ubíjanie útku.

21.

A takto si už môžeme pozrieť ako fungujú nástroje v akcii.

22.

Z vypestovaného ľanu som vyrábala odevy a odevné doplnky, ktoré odrážali časti ľudového odevu z Babinej. Ako napríklad stánka, v ktorej boli použité všetky štádiá spracovania ľanu, čistá ľanová niť, zrebná niť aj dlhé nespracované vlákno. Aby ste si mohli lepšie predstaviť, koľko hodín práce sa skrýva za týmto kusom oblečenia: Ľan najprv rástol 3 mesiace. Extrahovanie ľanu následne trvalo 6 hodín. Pradenie 40 a tkanie 30 hodín. Dokopy je teda len na tomto kuse oblečenia 76 hodín práce. Samozrejme, ide o ručnú prácu, ale stále si vieme oveľa lepšie predstaviť, čo sa skrýva aj za vašim oblečením, ktoré máte na sebe práve teraz.

23.

Ďalšie doplnky ako napríklad náhrdelníky inšpirované kyckou z Babinej vznikali v posledných rokoch. Pre tento produkt som potrebovala vytvoriť ďalší sprievodný nástroj na tkanie. Chcela som vytvoriť hrubé nite, aby spravili na krku výrazný objem. S nástrojom, ktorý môžete vidieť na obrázku som bola schopná tkať nite duté, čo výrazne ušetrilo použitie ľanu. Tým, že ho spracúvam sama, oveľa viac uvažujem nad tým, ako ľan po pradení využívam.

24.

Veľmi podobné to bolo aj pri produktoch inšpirovaných ukončením tradičnej košele z Babinej, alebo vreckom, ktoré na krojoch zas absentovalo. Pre dané produkty som vytvorila nástroj, kde si osnovu vieme upraviť, presne podľa

veľkosti nášho vzoru. Čo znamená, že tkáme len tvar, ktorý potrebujeme. A opäť, výrazne šetríme materiál.

25.

Ale rada by som vás ešte na záver možno trochu podpichla k pestovaniu ľanu v domácom prostredí. Ak aj len v jednom z vás skrsla myšlienka, že by ste si taký ľan chceli skúsiť vypestovať, rada vám s tým pomôžem. Predsa len sa jedná o plodinu, ktorá sa pestovala na veľkom území Slovenska a Česka, máme pre ňu ideálne podmienky. Takú ovečku, aj keď je lokálna, len tak ľahko v byte nevychováme :)

26.

Ak teba máte záhradu, stačí si vyhradiť čo i len jeden meter štvorcový a môžete ľan pestovať. Stačí slnečné stanovisko a môžete na jar po posledných mrazoch sadiť.

27.

Čo ak ale záhradu nemáte? A žijete v byte ako napríklad ja v posledných rokoch? Ani to vás neobmedzuje, stačí len trochu nadšenia.

28.

Tento rok sa mi podarilo po 4 pokusných rokoch nájsť takmer ideálne podmienky na pestovanie ľanu v domácom prostredí. Stačí na to kvetináč o výške aspoň 40 cm, ľan má dlhý koreň. Slnečné stanovisko, avšak v tomto prípade, bude potrebné ľan denne zavlažovať, ak nemáte otvorenú terasu. V momente keď začne rásť do výšky, je dosť pravdepodobné, že začne aj padať. Vtedy ho stačí podporiť podobnými kolíkmi ako ja a všetko je vyriešené. Môžete tak dopestovať ľan aj 100 cm vysoký ako ja tento rok. Na balkón je to neskutočná výška. Na poli je ideálna výška 120cm.

29.

Čo ak si ale hovoríte, že by ste chceli vidieť aj ľanové vlákno? Nie len rastlinku. Stále si myslím, že jediné čo potrebujete je trochu nadšenia a všetko ostatné sa veľmi jednoducho dá nahradiť. Ľan viete vymáčať napríklad v klasických plastových boxoch. Vylámať sa dá dokonca rukami ak nič iné nenájdete. Vyčesať obyčajným hrebeňom. Na pradenie budete potrebovať vretienko, ale tiež sa dá spraviť z ostrej drevenej tyčky na ktorú dáte ako závažia napríklad korálku, alebo krúžok zo samotvrdnúcej hmoty. A krosienka vyrobíte k kartónu! Ak by ste predsa len chceli počkať na niečo viac profesionálne, v nasledujúcich mesiacoch sa chcem venovať práve návrhu miniáturnych nástrojov na opracovanie ľanu, ak chcete na ľanové vlákno aspoň siahnuť, ale neplánujete z neho robiť metre látky.

30.

Tak čo? Navnadila som vás aspoň trochu? Ďakujem za pozornosť! Ak máte akékoľvek otázky, pýtajte sa a zatiaľ rada rozdáam ľan, tým ktorí by o neho mali záujem!